

До спеціалізованої вченої ради Д 41.053.06
в ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет ім. К.Д. Ушинського»

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата політичних наук, доцента **Самуйліка Миколи Миколайовича**, на дисертацію **Мельник Юлії Павлівни** «*Політична відповідальність в контексті гармонізації суспільних та особистих інтересів*», подану на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси

1. Актуальність теми дослідження.

Політична відповідальність органів публічної влади, інститутів громадянського суспільства, посадовців, представників політичної та економічної еліти давно отримала одне із провідних місць в дискурсах політичної вітчизняної та зарубіжної науки.

Питанню соціальної відповідальності, відмежування політичної відповідальності від правової відповідальності політологів та правознавці розпочали приділяти увагу ще за радянських часів. Не дивлячись на неможливість актуалізації політичної відповідальності за радянську добу, політична та юридична науки налічують чисельні спроби вивчення поняття політичної відповідальності за різними науково-теоретичними підходами, дослідження її суб'єктного складу та пропозиції щодо удосконалення процедури її застосування.

З отриманням Україною незалежності, в контексті дослідження політичної відповідальності як засобу гарантування суспільного договору між органами влади та суспільством, політична відповідальність привертає все більшої уваги не тільки науковців-теоретиків, а й політичних діячів та простих громадян. Її дослідженню приділяють увагу українські політологи, юристи та фахівці з державного управління. Основними проблемними питаннями залишаються віднесення політичної

відповідальності до юридичної відповідальності, з'ясування кола її суб'єктів, вивчення особливостей її застосування та розподілу.

Нажаль сучасні дослідження політичної відповідальності здебільше ґрунтуються на юридичному методі та вивчають площину застосування покарань, що передбачає політична відповідальність та їх процедури. Сам феноменальний характер політичної відповідальності як запоруки інструменту саморегуляції виваженого стану суспільних відносин в демократичному суспільстві залишається поза увагою.

Поштовхом до дослідження основних складових політичної відповідальності та її місця в процесах демократизації суспільства та влади можливо вважати спроби науково-теоретичного пошуку впливу політичної відповідальності на формування виваженої політико-соціальної моделі сучасної держави на основі гармонізації та гарантуванні задоволення державних, суспільних та особистих інтересів демократичним шляхом адже в сучасному світі політична відповідальність в гармонійній соціально-політичній системі стає однією із запорук її рівноваги.

Цьому комплексу проблем і присвячена дисертаційна робота Ю. П. Мельник, що є першою у вітчизняній політичній науці спробою дослідження політичної відповідальності в контексті гармонізації суспільних та особистих інтересів. Таким чином, актуальність теми дисертації не викликає сумнівів.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Представлена дисертація характеризується поступовим системним викладом матеріалу. Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, базується на узагальненні здобутків вітчизняних і зарубіжних науковців в галузях політології, правознавства та державного управління. Робота є логічно завершеною, авторські позиції науково обґрунтовані, а об'єктивність підтверджується достатньою емпіричною базою дослідження. Результати дисертаційного дослідження також підтверджуються публікаціями в фахових вітчизняних та зарубіжних виданнях, апробацією на науково-практичних

конференціях, що дозволяє зробити висновок про всебічну обґрунтованість і достовірність представлених у дисертації теоретичних висновків і практичних рекомендацій та високий науковий рівень наданої на рецензування дисертаційної роботи.

3. Новизна наукових результатів дисертаційної роботи.

Внесок здобувача полягає в проведенні вперше в українській політичній науці дослідження політичної відповідальності криз призму гармонізації суспільних та особистих інтересів.

На основі дослідження історичного підґрунтя сучасних поглядів на політичну відповідальність, запропонована періодизація еволюції наукових поглядів щодо поняття політичної відповідальності та її різновидів.

Привертає увагу авторський внесок у виокремленні нового виду політичної відповідальності – релігійно-політичної відповідальності. Необхідно вважати, що таким шляхом конкретизовано морально-етичну складову політичної відповідальності та шляхи маніпулятивного впливу на населення під час виборів та здійснення державно-владних повноважень.

Також привертають до себе увагу виділення «нетипових» суб'єктів політичної відповідальності, обґрунтування періодичної політичної відповідальності окремих органів публічної влади в залежності від компетенції та політичної ситуації в країні, дослідження складу політичної відповідальності та аргументація можливості застосування морально-політичної та релігійно-політичної відповідальності як додаткової у сукупності з основною конституційною, кримінальною, адміністративною відповідальністю у разі скоєння злочинів чи правопорушень проти держави, суверенітету, територіальної цілісності, у сфері публічного управління тощо.

Спираючись на основну мету дисертаційного дослідження особливої уваги заслуговують положення щодо унікального характеру політичної відповідальності, як одночасно державного та позадержавного засобу гармонізації суспільних та особистих інтересів, який може мати як стабілізуючий так і дестабілізуючий

характер та визначення двох нових інструментів політичної відповідальності — зміна форми державного правління, як політична відповідальність попередньої влади, люстрація як інструмент політичної відповідальності державних службовців;

4. Значущість дослідження для науки та практики, шляхи його використання.

Наукова значущість представленої Ю. Мельник дисертаційної роботи полягає в поглибленні понятійного апарату концептуально-методологічного базису проблеми політичної відповідальності. Основні положення та висновки дисертації можуть бути використані в підготовці монографій, наукових праць, посібників і підручників.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання при викладанні для студентів курсів з наступних дисциплін «Політологія», «Партологія», «Політична комунікація», «Публічна політика», а також інших курсів політологічно-правової та державно-управлінської спрямованості для спеціальностей «Політологія», «Публічне управління та адміністрування», «Право» та ін.

5. Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Обґрунтованість та достовірність положень, рекомендацій, висновків, дисертаційної роботи підтверджуються їх апробацією на національних і міжнародних наукових конференціях, а також публікацією наукових праць у фахових виданнях за темою дисертації. Результати дисертаційного дослідження відображені в повній мірі.

За темою дисертації опубліковано 20 наукових праць: із них 5 – наукові статті у вітчизняних фахових виданнях з політичних наук, 4 – в інших виданнях, 1 – наукова стаття в зарубіжному виданні, 10 – тез доповідей на науково-практичних конференціях.

6. Структура та зміст дисертації, її завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення.

Тема дисертаційної роботи, її мета та завдання зумовили логіку побудови її структури. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, розділених на підрозділи,

висновків до кожного розділу, загальних висновків, списків використаних джерел до кожного з розділів, у тому числі іноземними мовами.

У вступі обґрунтовано актуальність теми; розкрито ступінь дослідження проблеми; пояснюється зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження; окреслено методологію дослідження; обґрунтовано наукову новизну отриманих результатів, їх теоретичне та прикладне значення; надано апробацію роботи, зазначена кількість наукових публікацій, структуру й обсяг дослідження.

У першому розділі «Понятійний апарат і теоретико-методологічні основи дослідження» проводиться аналітичний огляд наукової літератури, присвяченої політичній відповідальності та суспільним і особистим інтересам, на основі теоретично-методологічних підходів здійснений аналіз визначення поняття «політична відповідальність», її основних видів та суб'єктів.

У другому розділі «Суб'єкти політичної відповідальності та їх типи» аналізується політична відповідальність органів публічної влади, суб'єктів громадянського суспільства, додатково обґрунтовується коло нетипових суб'єктів політичної відповідальності та розглядаються особливості її застосування.

У третьому розділі «Способи гармонізації суспільних та особистих інтересів» розглядаються поняття суспільних та особистих інтересів у контексті їх співвідношення та динаміці виникнення, зміни і реалізації, проаналізовані особливості регулювання особистих та суспільних інтересів.

У четвертому розділі «Зарубіжний досвід побудови гармонійної соціально-політичної системи» в контексті історичного розвитку незалежної України розглядаються взаємна відповідальність влади та суспільства і особистості, як індикатор гармонійного соціально-політичного розвитку, досліджуються особливості впровадження та впливу політичної відповідальності на узгодження особистих і суспільних інтересів на прикладах зарубіжних країн.

7. Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації.

Ретельне ознайомлення з дисертацією і авторефератом дозволяє зробити висновок щодо ідентичності автореферату і основних положень дисертації. Зміст автореферату, його структура відображають у повній мірі зміст та структуру дисертаційного дослідження. Автореферат за структурою і технічним оформленням відповідає встановленим вимогам.

8. Недоліки та дискусійні питання дисертації.

Позитивно оцінюючи досягнуті результати та наукову новизну положень дисертації, необхідно висловити деякі зауваження та побажання, які зумовлюють низку дискусійних положень, що вимагають подальшого обговорення.

По-перше, дисертантка приділяє певну увагу «нетрадиційним» суб'єктам політичної відповідальності, виокремлення яких ґрунтується на інституційному та історичному підходах. При цьому недостатню увагу приділено особливостям впливу політичної відповідальності її міжнародних суб'єктів на гармонізацію суспільних та особистих інтересів.

По-друге, вбачається доцільним приділити більше уваги історичній відповідальності, як специфічному виду політичної відповідальності адже в політичній науці більшість авторів відносять історичну відповідальність до окремого виду соціальної відповідальності; проведення більш ретельного дослідження історичної відповідальності у співвідношенні із застосуванням політичної та юридичної відповідальності могло надати можливість розв'язати вище поставлене завдання.

По-третьє, потребує уточнення авторський підхід щодо додатковості характеру застосування морально-політичної та релігійно-політичної відповідальності поряд із конституційною та іншими видами юридичної відповідальності особливо в контексті гармонізації суспільних та особистих інтересів.

По-четверте, доцільним є визначити, наскільки має значення взаємозалежність факторів економічної та політичної стабільності, задоволення

рівнем життя та застосування політичної відповідальності на прикладі не тільки зарубіжних країн, а й на національному, українському, досвіді.

9. Загальний висновок.

Наведені міркування не впливають на високу оцінку дисертації Ю. П. Мельник, не знижують її наукової та практичної цінності. Дисертація виконана та оформлена у повній відповідності з нормами і правилами, є завершеною науково-дослідною роботою. Відзначені вище дискусійні моменти, недоліки і неточності не знижують наукову новизну та достовірність отриманих результатів автора і не впливають на загальну позитивну оцінку наданої дисертаційної роботи.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації Ю. П. Мельник мають достатнє теоретичне, методологічне та емпіричне обґрунтування. Проведене дослідження забезпечило досягнення поставленої мети та завдань, а апробація та використання результатів дослідження підтвердили їх достовірність та обґрунтованість.

Тема дисертації Ю. П. Мельник – актуальна, структура дисертаційного дослідження – продумана, матеріал викладений логічно та послідовно. Робота виконана на належному теоретико-методологічному рівні, є цілісною та завершеною. Дисертація Ю. П. Мельник відповідає паспорту спеціальності 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Вважаємо, що представлена до захисту дисертація Ю. П. Мельник «Політична відповідальність в контексті гармонізації суспільних та особистих інтересів» є самостійним і оригінальним науковим дослідженням, яке містить раніше не захищені наукові положення, отримані авторкою нові науково обґрунтовані результати.

Дисертація та її автореферат оформлені відповідно до нормативних вимог МОН України та відповідають вимогам, які висуваються до кандидатських дисертацій та авторефератів відповідно до «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (в редакції від 23.07.2020 р.). Виходячи з вище зазначеного, авторка дисертаційного дослідження, Юлія Павлівна Мельник заслуговує на присудження

наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси.

Офіційний опонент:

доцент кафедри філософії, історії і політології
Одеського державного аграрного університету,

кандидат політичних наук, доцент



Самуйлік М.М.

Підпис Самуйліка М.М. засвідчую

Учений секретар університету



Песарогло О.Г.